

Vadlinijas skolēna/audzēkņa mācību snieguma vērtēšanai vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs

Vadlinijas skolēna/audzēkņa mācību snieguma vērtēšanai vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs

Metodiskie ieteikumi, ieviešot grozījumus Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumos Nr. 416 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem" un 2018. gada 27. novembra noteikumos Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem"

Metodiskie ieteikumi izstrādāti Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Metodisko ieteikumu izstrādi Projektā vadīja **Pāvels Pestovs**.

Metodisko ieteikumu sagatavošanā piedalījās **Rasa Dirvēna**, **Santa Kazaka** un **Zane Oliņa**.

Saturs

Ievads	4
Kā plānot summātīvo vērtēšanu?	5
Kā veidot summātīvās vērtēšanas darbus?	9
Kā palielināt skolēna/audzēkņa iespējas demonstrēt pilnvērtīgu sniegumu?	11

Levads

Vadlīnijas veidotas skolēna/audzēkņa snieguma vērtēšanas prakses pilnveidei vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, lai sekmīgi ieviestu grozījumus Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumos Nr. 416 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem" un 2018. gada 27. novembra noteikumos Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem".

Vadlīniju mērķis ir pilnveidot pastāvošo vērtēšanas praksi, nodrošinot labākas mācīšanās iespējas un taisnīgāku snieguma novērtējumu ikvienam skolēnam/audzēknim.

Pilnveidotā mācību satura un pieejas sekmīga ieviešana nav iespējama bez vērtēšanas pieejas maiņas. Vērtēšanas pieejas sistēmiskie elementi iekļauj skolēnam/audzēknim nozīmīgus, skaidrus un saprotamus sasniedzamos rezultātus un vērtēšanas kritērijus, atbilstošus pierādījumus un efektīvu atgriezenisko saiti pret plānotajiem skolēnam/audzēknim sasniedzamajiem rezultātiem mācību procesa laikā. Nozīmīga ir skolēna/audzēkņa pieredze mācīties savstarpēji vērtēt un veikt pašnovērtējumu pret kritērijiem.

Skolotājs izvērtē un analizē skolēnam/audzēknim apgūstamo mācību saturu mācību priekšmetā, lai veidotu dziļu un patiesu izpratni par pamatizglītības un vispārējās izglītības standartā noteiktajiem sasniedzamajiem rezultātiem un to savstarpējo saistību. Skolotājs nosaka pierādījumus, kuri vislabāk atspoguļo skolēna/audzēkņa sniegumu pret sasniedzamajiem rezultātiem, un plāno daudzus un dažādus veidus, kā skolēns/audzēknis pilnvērtīgi demonstrēs savu sniegumu, mācību procesā integrējot formatīvo vērtēšanu. Tāpat arī skolotājs plāno mācību procesu, kurā jaunas zināšanas, izpratne, prasmes, caurviju prasmes un ieradumi tiek mērķtiecīgi attīstīti, ņemot vērā skolēna/audzēkņa iepriekšējo pieredzi un zināšanas, un izvēlas metodiskos paņēmienus, izvērtējot to efektivitāti plānoto sasniedzamo rezultātu apgūšanā.

Skolotājs vērtēšanu izmanto, lai iegūtu informāciju par skolēna/audzēkņa sniegumu pret sasniedzamajiem rezultātiem un sniegtu efektīvu atgriezenisko saiti. Skolotāja izliktie vērtējumi atspoguļo skolēna/audzēkņa sniegumu pret sasniedzamo rezultātu konkrētajā brīdī. Tie neietver skolēna/audzēkņa uzcītību, uzvedību, mājasdarbu izpildi u. tml. Skolotāji vienojas par atbilstošiem risinājumiem, kā klases un izglītības iestādes līmenī atsevišķi no vērtējumiem par skolēna/audzēkņa sniegumu pret sasniedzamajiem rezultātiem atspoguļot skolēna/audzēkņa mācīšanās ieradumus un aktivitāti stundās. Šāda pieeja nozīmīgi palielina iespējas kvalitatīvi interpretēt vērtējumus un izmantot informāciju, lai plānotu nepieciešamo atbalstu ikvienam skolēnam/audzēknim. Skolotājs vērtē skolēna/audzēkņa sniegumu pēc konkrētiem saturiskiem kritērijiem pret sasniedzamo rezultātu, nesalīdzinot skolēnus/audzēkņus savā starpā. Skolotājs veido summatīvo darbu, kas dod iespēju skolēnam/audzēknim pilnvērtīgi demonstrēt sniegumu visos zināšanu un prasmju apguves līmeņos. Mācību gada vai kursa vērtējums sabalansēti atspoguļo nozīmīgāko sasniedzamo rezultātu apguvi, tai skaitā lielāks svars ir jaunākajiem vērtējumiem par vieniem un tiem pašiem sasniedzamajiem rezultātiem.

Turpmāk uzskaitīti būtiskākie principi, kā sistemātiski plānot skolēnu/audzēkņu snieguma vērtēšanu, veidot kvalitatīvus summatīvās vērtēšanas darbus un labāk atbalstīt skolēna/audzēkņa mācīšanos.

Kā plānot summatīvo vērtēšanu?

Nosakiet summatīvos vērtējumus proporcionāli sasniedzamajiem rezultātiem!

- Veidojiet summatīvo jeb nobeiguma vērtēšanas darbu plānojumu atbilstoši mācību priekšmeta satura specifikai – lielāku svaru piešķirot tiem nobeiguma vērtēšanas darbiem, kas aptver plašāku sasniedzamo rezultātu kopumu, nekā mazāka apjoma darbiem, kas atspoguļo mazāku sasniedzamo rezultātu kopumu.
- Piešķiriet lielāku svaru par vieniem un tiem pašiem sasniedzamajiem rezultātiem skolēna/audzēkņa jaunākajam demonstrētajam mācību sniegumam, salīdzinot ar agrāk iegūtajiem summatīvajiem vērtējumiem mācību gada/kursa ietvaros. Tas ir ļoti būtisks paņēmieni, lai palīdzētu skolēnam/audzēknim ieraudzīt pēctecību mācību saturā un palielinātu motivāciju apgūt un nostiprināt zināšanas un prasmes. Izmantojot šādu pieeju, skolēnam/audzēknim ir iespēja vēlreiz demonstrēt sniegumu vēlākā posmā.
- Izsakot mācību gada/kursa summatīvo vērtējumu, ņemiet vērā visus skolēna/audzēkņa iegūtos summatīvos vērtējumus mācību gada/kursa ietvaros.
- Plānojiet, kā nodrošināt papildu iespējas skolēnam/audzēknim, lai demonstrētu sniegumu mācību gada noslēgumā, ja izšķiras vērtējums vai ja skolēns/audzēknis izteicis vēlēšanos uzlabot vērtējumu.
- Ja jums nav iespējams objektīvi novērtēt skolēna/audzēkņa sniegumu, tad izglītības iestādes dokumentācijā šādu gadījumu fiksēšanai lietojiet apzīmējumu “nv” (nav vērtējuma). Izglītības iestāde nosaka kārtību, kādā skolēnam/audzēknim tiek nodrošināta iespēja demonstrēt sniegumu, lai to objektīvi novērtētu.
- Atcerieties, ka pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības standartā noteiktie sasniedzamie rezultāti ietver ne tikai zināšanas, izpratni un prasmes, bet arī ieradumus un caurviju prasmes, piemēram, digitālās, sadarbības, pašvadītas mācīšanās prasmes – patstāvīgi plānot darbu, pārvarēt grūtības, meklēt risinājumus, lūgt palīdzību.
- Ja jūsu klasē ir skolēns/audzēknis ar speciālām vajadzībām, vērtēšanu plānojiet atbilstoši sasniedzamajiem rezultātiem skolēna/audzēkņa individuālajā mācību plānā (sasniegamo rezultātu modificēšana), skolēna/audzēkņa sniegumu vērtējot pēc atbilstošiem kritērijiem attiecībā pret konkrēto sasniedzamo rezultātu.
- Vērtējiet tikai tos sasniedzamos rezultātus, kurus skolēnam/audzēknim ir iespēja apgūt mācību procesa laikā.

Vērtējumā jeb atzīmē atspoguļojiet tikai šī brīža mācību sniegumu!

- Vērtējiet ar atzīmi tikai skolēna/audzēkņa mācību sniegumu vērtēšanas brīdī attiecībā pret konkrētiem sasniedzamajiem rezultātiem (zināšanas, izpratne, prasmes mācību jomā, caurviju prasmes), ikviena skolēna/audzēkņa sniegumam piemērojot līdzvērtīgus nosacījumus. Ļoti svarīgi, ka vērtējums atspoguļo tikai un vienīgi skolēna/audzēkņa mācību sniegumu konkrētajā laikā, nevis skolēna/audzēkņa potenciālu vai spēju noteiktajā priekšmetā, lai būtu iespējams nodrošināt personalizētu atbalstu un skolēns/audzēknis rezultātā iemācītos labāk. Efektīvai atgriezeniskajai saitei nepietiek tikai ar vērtējumu izmantošanu, bet ir nepieciešams ietvert arī konkrētu darbību vai uzdevumu, kuru izpilde ļauj skolēnam/audzēknim apgūt plānoto sasniedzamo rezultātu un nākamajā situācijā demonstrēt labāku sniegumu.
- Kopā ar kolēģiem vienojieties par skolēna/audzēkņa mācīšanās ieradumu, uzvedības un citu viņu darbības aspektu vērtējumu izteikšanas un atspoguļošanas kārtību izglītības iestādes līmenī papildu mācību snieguma vērtēšanai.
- Vērtējiet ikviena skolēna/audzēkņa sniegumu pret konkrētiem saturiskiem kritērijiem atbilstoši sasniedzamajam rezultātam, nesalīdzinot skolēnus/audzēkņus savā starpā. Skolēnu/audzēkņu savstarpējā salīdzināšana vērtēšanas procesā, skolēnu/audzēkņu reitingu veidošana var ilgtermiņā negatīvi ietekmēt skolēnu/audzēkņu motivāciju mācīties.

Izmantojiet vienotu pieeju snieguma novērtēšanai visos mācību priekšmetos un vecumposmos!

- Vērtēšanā izmantojiet vienotu pieeju jeb trīs vienādas kritēriju grupas:

- 1) demonstrēto zināšanu, izpratnes, prasmju mācību jomā, caurviju prasmju apjoms un kvalitāte;
- 2) atbalsta nepieciešamība;
- 3) spēja lietot apgūto tipveida vai nepazīstamā situācijā.

Šīs pašas kritēriju grupas izmanto 1.–3. klasē, raksturojot tipisku skolēna sniegumu četros apguves līmeņos – sācis apgūt, turpina apgūt, apguvis un apguvis padziļināti (STAP) – neatkarīgi no mācību priekšmeta.

- Nemiet šo ietvaru par pamatu, formulējot vērtēšanas kritērijus konkrētajā mācību priekšmetā un vecumposmā, lai definētu kvalitatīvas skolēnu/audzēkņu snieguma atšķirības pa līmeņiem. Gan ikvienas izglītības iestādes līmenī, gan starp izglītības iestādēm ir nepieciešama vienošanās par to, kādas raksturīgas skolēna/audzēkņa darbības tiek sagaidītas katrā no apguves līmeņiem un ballēm, lai palielinātu taisnīgumu un skolēna/audzēkņa snieguma vērtējumu salīdzināmību. Šādu vienotu saturisku kritēriju piemērošana ir galvenais paņēmieni, kā šādu vienošanos īstenot. Piemēram, neatkarīgi no klases un izglītības iestādes skolēns/audzēknis, kura vērtējums ir 4 balles, ir demonstrējis vienu atsevišķu prasmi šaurā disciplīnas/mācību jomas kontekstā, lietojot dotu vai jau zināmu paņēmieni tipveida situācijā (sk. tabulu).
- Summatīvos vērtējumus 1.–3. klasē izsakiet četros līmeņos – STAP. Izmantojiet tos pašus četrus līmeņus 4.–12. klasē, summatīvos vērtējumus izsakot 10 ballu skalā, lai vēl detalizētāk raksturotu skolēna/audzēkņa snieguma kvalitāti. 10 ballu skala atbilst katram no četriem snieguma līmeņiem (sk. tabulu). Tabulā ietvertas kritēriju grupas, kas ir vienādas visiem priekšmetiem un vecumposmiem: demonstrēto zināšanu, izpratnes, prasmju mācību jomā, caurviju prasmju apjoms un kvalitāte; atbalsta nepieciešamība; spēja lietot apgūto tipveida vai nepazīstamā situācijā. Katram snieguma līmenim ir atspoguļots gan 10 ballu skalas, gan arī apguves procentu intervāls. Izmantojot piedāvāto apguves procentu intervālu, nosakiet katras balles robežas konkrētajā summatīvajā darbā. Apguves procents tiek noteikts, izmantojot skolēna/audzēkņa iegūto punktu skaitu pret maksimāli iespējamo punktu skaitu nobeiguma vērtēšanas darbā.
- Nosakot punktu skaitu uzdevumam, lielāks punktu skaits tiek piešķirts nozīmīgākam un plašākam sasniedzamo rezultātu kopumam. Izmantojot 10 ballu skalu, līmenis “Sācis apgūt” tiek sadalīts divos ballu intervālos: 1–2 un 3–4 ballu intervāli. 1–2 ballu intervāls atspoguļo skolēna/audzēkņa sniegumu, kas ir fragmentārs, atbilst situācijai, kur skolēns/audzēknis nespēj demonstrēt sniegumu pazīstamā situācijā, pat ar atbalstu. Visdrīzāk, tas liecina, ka skolēnam/audzēknim pietrūkst iepriekšējo zināšanu, lai efektīvi apgūtu plānotos sasniedzamos rezultātus.

Tabula. 10 ballu skalas, apguves procentu, snieguma līmeņu atbilstība un apraksti

	Snieguma līmenis	Sācis apgūt		Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
	Balles	1–2	3–4	5–6	7–8	9–10
	Apguves procenti	0–20 %	21–40 %	41–66 %	67–86 %	87–100 %
	Kritēriji					
1.	Demonstrēto zināšanu, izpratnes, pamatprasmju mācību jomā, caurviju prasmju apjoms un kvalitāte.	Skolēns/audzēknis, demonstrējot sniegumu, izmanto vienu atbilstošu ideju vai prasmi situācijā, kurā ir šaurs disciplinārs/mācību jomas konteksts.		Skolēns/audzēknis, demonstrējot sniegumu, izmanto vairākas savstarpēji nesaistītas idejas vai prasmes šaurā disciplinārā/mācību jomas kontekstā.	Skolēns/audzēknis, demonstrējot sniegumu, kurā izmanto vairākas idejas vai prasmes, veido savstarpējas sakarības disciplinārā/mācību jomas kontekstā.	Skolēns/audzēknis, demonstrējot sniegumu, kurā izmanto vairākas atbilstošas idejas vai prasmes no dažādām disciplinām/mācību jomām, veido savstarpējas sakarības un vispārīna.
2.	Atbalsta nepieciešamība.	Skolēns/audzēknis, demonstrējot sniegumu, lieto doto vai jau zināmu paņēmieni ar pieejamo atbalstu.		Skolēns/audzēknis, demonstrējot sniegumu, patstāvīgi lieto zināmu paņēmieni.	Skolēns/audzēknis, demonstrējot sniegumu, izvēlas un patstāvīgi lieto atbilstošo paņēmieni vai pierakstu.	Skolēns/audzēknis, demonstrējot sniegumu, izvēlas un patstāvīgi lieto atbilstošo paņēmieni un, ja nepieciešams, pielāgo to.
3.	Apgūtā lietošana tipveida un nepazīstamā situācijā.	Skolēns/audzēknis demonstrē sniegumu zināmā tipveida situācijā.		Skolēns/audzēknis demonstrē sniegumu gan zināmā tipveida situācijā, gan mazāk zināmā situācijā.	Skolēns/audzēknis demonstrē sniegumu gan zināmā tipveida situācijā, gan nepazīstamā situācijā.	Skolēns/audzēknis demonstrē sniegumu gan zināmā tipveida situācijā, gan nepazīstamā situācijā, gan starpdisciplinārā situācijā.

- Nosakot vērtējumu 10 ballu skalā, izvērtējiet kritērijus kopumā. Lielāku vērtējumu viena līmeņa ietvaros nosakiet gadījumos, kad skolēna/audzēkņa sniegums atbilst visiem attiecīgā līmeņa kritērijiem. Piešķiriet zemāku vērtējumu (balli) gadījumos, kad skolēna/audzēkņa sniegums neatbilst vismaz vienam kritērijam viena līmeņa ietvaros.

Vienojieties izglītības iestādes līmenī par vērtēšanas mērķiem, principiem un kārtību!

- Vienojieties izglītības iestādes līmenī par vērtēšanas mērķiem, principiem un kārtību. Fiksējiet šo vienošanos izglītības iestādes vērtēšanas kārtībā, to pastāvīgi izvērtējot un pilnveidojot. Vērtēšanas kārtībā iekļaujiet atbildes:
 - 1) kā tiek iegūts skolēna/audzēkņa vērtējums mācību gada noslēgumā dažādos mācību priekšmetos;
 - 2) kādā veidā izglītības iestādē izsaka formatīvos vērtējumus;
 - 3) kādā veidā tiek izvērtēta un dokumentēta skolēna/audzēkņa izaugsme un ieradumi;
 - 4) kā skolotāji izglītības iestādē saskaņo summatīvās vērtēšanas un diagnosticējošās vērtēšanas darbu plānošanu katrai klasei vai skolēnu/audzēkņu grupai, vienā dienā plānojot ne vairāk kā divus summatīvos darbus;
 - 5) kā par skolēnu/audzēkņu mācību sasniegumu vērtēšanas kārtību izglītības iestāde informē skolēnus/audzēkņus un skolēnu/audzēkņu vecākus vai likumiskos pārstāvjus;
 - 6) kā skolēns/audzēknis var iegūt iepriekš neiegūtos summatīvos vērtējumus;
 - 7) kā skolēns/audzēknis var uzlabot sniegumu mācību gada noslēgumā;
 - 8) kādi ir citi izglītības iestādei būtiski skolēna/audzēkņa snieguma vērtēšanas jautājumi, piemēram, kāda ir kārtība gadījumos, kad skolēns/audzēknis vēlas apstrīdēt vērtējumu mācīšanās posma noslēgumā, piemēram, temata, mācību gada, izglītības pakāpes noslēgumā, ja tas tieši ietekmē skolēna/audzēkņa tiesības un intereses.
- Ņemiet vērā, ka summatīvo vērtējumu izlikšanas paņēmieni var atšķirties dažādos mācību priekšmetos un vecumposmos, jo to nosaka atšķirīgie sasniedzamie rezultāti. Atcerieties, ka skolēnam/audzēknim jāsaņem mācību gada vērtējums katrā mācību priekšmetā/kursā un izglītības iestāde var izvēlēties izlikt vai neizlikt semestra vērtējumu. Vidējās izglītības pakāpē kursa summatīvo vērtējumu izliet kursa beigās, ņemot vērā visus summatīvos vērtējumus, kas iegūti kursa apguves laikā. Ja kurss turpinās nākamajā gadā, skolēns/audzēknis mācību gada beigās saņem kursa starpvērtējumu. Ņemiet vērā, ka formatīvie vērtējumi neietekmē skolēna/audzēkņa mācību gada vai kursa summatīvo vērtējumu.
- Mācību gada laikā vairākkārt un regulāri ar kolēģiem analizējiet viena vecumposma, vienas jomas ietvaros un starp jomām STAP līmeņu un 10 ballu skalas piemērošanas principus, snieguma vērtēšanas kritērijus par vieniem un tiem pašiem sasniedzamajiem rezultātiem, vērtējumu izteikšanas veidus u. tml., lai pārliecinātos, ka ikdienas praksē tiek īstenoti vērtēšanas kārtībā ietvertie principi, tai skaitā, ja tajā nepieciešami precizējumi vai izmaiņas. Veidojiet vienotus snieguma līmeņu aprakstus prasmju apguvei viena vecumposma ietvaros izmantošanai vairākos priekšmetos, pilnveidojiet tos kopīgi, izvērtējot skolēna/audzēkņa darbu piemērus, analizējot biežāk sastopamās grūtības skolēnam/audzēknim.
- Uzsākot mācīšanās posmu (mācību gadu, kursu, semestri) konkrētajā mācību priekšmetā un regulāri mācību gada laikā, informējiet skolēnu/audzēkni un, ja nepieciešams, viņa vecākus par plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem un skolēna/audzēkņa snieguma vērtēšanas principiem, nobeiguma vērtēšanas darbu struktūru, moduļa/semestra/kursa/gada vērtējuma izlikšanas kārtību.

Kā veidot summatīvās jeb nobeiguma vērtēšanas darbus?

Izvēlieties sasniedzamajiem rezultātiem atbilstošus uzdevumus!

- Veidojiet nobeiguma vērtēšanas darbus tā, lai iegūtu drošu (atkārtojot mērījumu, iegūst tādus pašus rezultātus) un ticamu rezultātu (vērtē to sasniedzamo rezultātu apguvi, kuri tika mācīti proporcionāli mācību procesā velītājam laikam).
- Izvēlieties sasniedzamajiem rezultātiem atbilstošus uzdevumu veidus, piemēram, vērtējot argumentācijas prasmi, nederēs uzdevumi ar atbilžu izvēles variantiem, bet piemērots būs uzdevums, kurā skolēns/audzēknis veido argumentu.
- Lai novērtētu kompleksus sasniedzamos rezultātus, dodiet iespēju skolēnam/audzēknim demonstrēt sniegumu, radot produktus, veicot apjomīgākus mācību uzdevumus. Šāda snieguma novērtēšanai izmantojiet vairākas kritēriju grupas, piešķirot lielāku svaru snieguma kopējā vērtējumā saturiski nozīmīgākajiem kritērijiem. Izvēlieties kvalitatīvus snieguma līmeņu aprakstus, kas ļauj novērtēt un sekot līdzi skolēna/audzēkņa prasmju attīstībai ilgtermiņā, nevis fiksē konkrēta uzdevuma nosacījuma izpildi vai kļūdu skaitu.
- Izmantojiet tehnoloģiju sniegtās iespējas, piemēram, iekļaujot uzdevumus, kurus iespējams ātri novērtēt (ar atbilžu izvēles variantiem vai īsām atbildēm), ja vien šāda uzdevuma veids ir atbilstošs sasniedzamajiem rezultātiem.
- Pārlicinieties, ka vērtēšanas uzdevumi ir kvalitatīvi sagatavoti. Iedodiet tos izvērtēt kolēģim, izanalizējiet visas iespējamās atbildes. Pirms gala vērtējumu izlikšanas rosiniet skolēnu/audzēkni sniegt atgriezenisko saiti par vērtēšanas darba saturu un formu.

Dodiet iespēju demonstrēt sniegumu visos apguves līmeņos!

- STAP četru līmeņu vērtējumus un 10 ballu vērtēšanas skalu piemērojiet tikai tādiem nobeiguma vērtēšanas darbiem, kas veidoti pēc šādiem principiem:
 - 1) skolēnam/audzēknim ir iespēja demonstrēt sniegumu, kas atbilst vērtējumam 10 ballu skalā. Tas nozīmē, ka skolotājs nevar izstrādāt un piedāvāt darbu, kur skolēns/audzēknis maksimāli var iegūt, piemēram, tikai 7, 8 vai 9 balles. Praktiskajā līmenī skolotājam, izstrādājot nobeiguma vērtēšanas darbu, jāietver uzdevumi, kuros skolēns/audzēknis demonstrē mācību sniegumu, kas atbilst gan līmenim "Sācis apgūt" (atbilst 4 ballēm), "Turpina apgūt" (atbilst 6 ballēm), "Apguvis" (atbilst 8 ballēm) un "Apguvis padziļināti" (atbilst 10 ballēm);
 - 2) nobeiguma vērtēšanas darbā kopumā ir sabalansētas iespējas demonstrēt prasmes gan tipveida, gan nepazīstamā situācijā, dažādos kontekstos un skolēna/audzēkņa izziņas darbības līmeņos – tāpat skolēna/audzēkņa sniegumu ir iespējams novērtēt, izmantojot visas trīs kritēriju grupas, uz kuru pamata veidoti četru līmeņu vērtējumi/10 ballu skala;
 - 3) lielāks punktu skaits tiek piešķirts būtiskākiem un apjomīgākiem sasniedzamajiem rezultātiem un kritērijiem.
- Pārlicinieties, ka nobeiguma vērtēšanas darbā piešķirto punktu īpatsvars ir sabalansēts katrā no apguves līmeņiem (sk. attēlu). Ieteicams veidot nobeiguma vērtēšanas darbu, lai vidēji 40 % no piešķirto punktu īpatsvara dotu skolēnam/audzēknim iespēju demonstrēt savu sagatavotību pirmajā apguves līmenī, kas nepieciešams sekmīgas atzīmes iegūšanai. Vidēji 26 % no piešķirto punktu īpatsvara ir ieteicams nodrošināt līmenim "Turpina apgūt", kas rada pamatu komplekso sasniedzamo rezultātu dziļākai un patiesākai izpratnei. Attiecīgi 20 % un 14 % piešķirto punktu īpatsvaru nodrošina līmeņiem "Apguvis" un "Apguvis padziļināti". Kopumā, lai nodrošinātu sabalansēto vērtēšanas darbu, lielāko piešķirto punktu īpatsvaru piešķir snieguma līmeņiem, kuri vislabāk atbilst skolēniem/audzēkņiem. Praktiski tas nozīmē, ka klasēs, kurās ir skolēni/audzēkņi ar augstu sniegumu, ir ieteicams palielināt piešķirto punktu īpatsvaru līmeņiem "Apguvis" un "Apguvis padziļināti".

Attēls. Vidējais piešķirto punktu īpatsvars pret snieguma līmeņa vērtējumiem/10 ballu skalu nobeiguma vērtēšanas darbā

SNIEGUMA LĪMEŅA VĒRTĒJUMS

Sācis apgūt

Turpina apgūt

Apguvis

Apguvis padziļināti

VIDĒJAIS PIEŠĶIRTO PUNKTU ĪPATSVARŠ

40 %

26 %

20 %

14 %

Izstrādājiet skalu vērtēšanas darbā iegūto punktu pārvēršanai apguves līmeņos/ballēs!

- Lai nobeiguma vērtēšanas darbā iegūtu sabalansētu vērtējumu apguves līmeņos/ballēs, vērtēšanas darba uzdevumus vispirms vērtējiet punktos atbilstoši kritērijiem attiecībā pret sasniedzamo rezultātu. Katram darbam veidojiet atbilstošu vērtēšanas skalu punktu pārvēršanai apguves līmeņos/ballēs, ņemot vērā piešķirtos punktus uzdevumos. Nepastāv universāla skala, kas varētu būt izmantojama jebkuram nobeiguma vērtēšanas darbam, tāpēc katram darbam jāprecizē vai jāizvēlas sava.
- Praksē ir ieteicams noteikt vispirms katram apguves līmenim nepieciešamo minimālo punktu skaitu un attiecīgo īpatsvaru procentos. Apguves līmeni "Sācis apgūt" nosakiet, aprēķinot punktu īpatsvaru, kas atbilst uzdevumiem, kuros skolēns/audzēknis demonstrē vienu atsevišķu prasmi šaurā disciplīnas/mācību jomas kontekstā, lietojot dotu vai jau zināmu paņēmieni tipveida situācijā. Līdzīgs princips ir piemērojams visiem apguves līmeņiem. Nosakot vērtējumu 10 ballu skalā, lielāku vērtējumu viena līmeņa ietvaros izmantojiet gadījumos, kad skolēna/audzēkņa sniegums atbilst visiem attiecīgā līmeņa kritērijiem. Piešķiriet zemāku vērtējumu (balli), ja skolēna/audzēkņa sniegums neatbilst vismaz vienam kritērijam.

Snieguma vērtēšanas darbos proporcionāli lielāku svaru piešķiriet būtiskākajiem kritērijiem!

- Snieguma vērtēšana ir balstīta uz novērojumiem par skolēna/audzēkņa darbību vai radītu produktu un sprieduma izteikšanu par novēroto. Parasti snieguma vērtēšanā izmanto vairāku kritēriju grupas vai kritērijus. Atbilstoši kritērijiem veido gan snieguma aprakstus dažādos kvalitātes gradācijas līmeņos, gan arī nepieciešams skolotāja spriedums ar attiecīgo kompetences līmeni konkrētajā jomā. Praksē snieguma vērtēšanai izmanto snieguma līmeņa aprakstu (SLA), kas ietver nelielu skaitu ar nozīmīgiem saturiskiem kritērijiem un snieguma aprakstu dažādos kvalitātes gradācijas līmeņos.
- Nosakiet apguves līmeni/balli, izmantojot katram kritērijam piešķirto svaru, proporcionāli lielāku svaru piešķiriet būtiskākajiem un saturiski nozīmīgākajiem kritērijiem. Kritērija ietvaros katram snieguma aprakstam nosakiet attiecīgo punktu skaitu un izstrādājiet skalu iegūto punktu pārvēršanai apguves līmeņos vai ballēs.
- Snieguma vērtēšanas darbos ir iespējams izmantot arī citu pieeju apguves līmeņa/balles noteikšanai, izmantojot SLA. Nosakiet nosacījumus konkrēta apguves līmeņa/balles noteikšanai SLA. Piemēram, lai skolēna/audzēkņa sniegums atbilstu apguves līmenim "Apguvis padziļināti", pirmajos trīs kritērijos skolēna/audzēkņa sniegumam jāatbilst līmenim "Apguvis padziļināti", bet trešajā un ceturtajā kritērijā vismaz līmenim "Apguvis".

Kā palielināt skolēna/audzēkņa iespējas demonstrēt pilnvērtīgu sniegumu?

Ieplānojiet daudzveidīgas iespējas snieguma demonstrēšanai!

- Plānojiet vairākas un daudzveidīgas iespējas, kā skolēns/audzēknis var demonstrēt savu sniegumu saistībā ar vieniem un tiem pašiem sasniedzamajiem rezultātiem. Ilgtermiņa prasmju novērtēšanai izmantojiet, piemēram, portfolio un vienotus snieguma līmeņu aprakstus nozīmīgākajām ilgtermiņa prasmēm, kas palīdz gan skolēnam/audzēknim, gan skolotājam sekot līdzi šo prasmju attīstībai ilgtermiņā neatkarīgi no konkrētā mācību uzdevuma nosacījumiem.
- Ilgtermiņā skolēnam/audzēknim nodrošiniet iespēju demonstrēt savu sniegumu daudzveidīgi, piemēram, rakstiski vai mutiski, veidojot video, prezentāciju, tīmekļa vietni. Būtiskākais, ka neatkarīgi no darba formas veida ir jādemonstrē konkrētas iegūtās zināšanas un prasmes.
- Iekļaujiet uzdevumu nosacījumos veidus, kā skolēns/audzēknis var demonstrēt atsevišķu uzdevuma posmu izpildi, darba paveikšanas gaitu, kā arī reflektēt par izmantotajiem paņēmieniem, ne tikai pierakstīt gala atbildi vai demonstrēt gala produktu.
- Pārliecinieties, ka skolēnam/audzēknim, kuram ir vajadzīga papildu palīdzība nobeiguma vērtēšanas darbu izpildē, tāda ir pieejama. Sagatavojiet atbilstošus atbalsta pasākumus (piemēram, uzdevumu paraugus, atgādnēs, plānu sagataves).
- Plānojiet iespējas skolēnam/audzēknim mācību gada laikā atkārtoti demonstrēt savas prasmes par vieniem un tiem pašiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai saņemtu uzticamākus pierādījumus par to apguvi.
- Tā vietā, lai skolēns/audzēknis pārrakstītu nobeiguma vērtēšanas darbus, paredziet iespēju skolēnam/audzēknim mācību gada beigās atkārtoti demonstrēt sniegumu par apgūtajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Piedāvājiet šādas iespējas arī gadījumos, kad skolēna/audzēkņa vērtējums šķiras. Piešķiriet lielāku svaru gada nobeiguma vērtējumā jaunākajam sniegumam par vieniem un tiem pašiem sasniedzamajiem rezultātiem.

Laikus nodrošiniet skaidru un saprotamu informāciju par vērtēšanas saturu un kārtību!

- Informējiet skolēnu/audzēkni par sasniedzamajiem rezultātiem, uzdevumu izpildes nosacījumiem, vērtēšanas kritērijiem, darbu izpildes termiņiem, vērtējumu izlikšanas principiem temata/moduļa/semestra/kursa sākumā. Pārliecinieties, ka skolēnam/audzēknim tie ir saprotami. Pēc iespējas piedāvājiet piemērus, kā izskatīsies uzdevums, kurā izpildīti visi nosacījumi.
- Iesaistiet skolēnu/audzēkni sava darba pašnovērtēšanā un savstarpējā darba vērtēšanā, izmantojot tos pašus kritērijus, pēc kuriem vērtēsiet viņa sniegumu mācību posma noslēgumā. Regulāri mācību uzdevumu izvērtēšanai izmantojiet vienotus vērtēšanas kritērijus (snieguma līmeņu aprakstus), lai palīdzētu skolēnam/audzēknim ieraudzīt, kā iegūtās zināšanas un prasmes noder un tiek izmantotas turpmākajā mācību procesā un citās jomās.
- Pastāvīgi mācību procesa laikā pārliecinieties, ka skolēnam/audzēknim ir saprotami viņu snieguma vērtēšanas kritēriji. Veidojiet skolēna/audzēkņa izpratni par kvalitatīvu sniegumu, radot iespēju piemērot vērtēšanas kritērijus dotiem piemēriem un izmantot tos vienaudžu un sava snieguma pašnovērtēšanā.

Nodrošiniet attīstošu atgriezenisko saiti mācīšanās laikā!

- Paredziet iespējas skolēnam/audzēknim vingrināties daudzveidīgos kontekstos un saņemt atgriezenisko saiti par attiecīgajiem sasniedzamajiem rezultātiem vairākkārt mācību procesa laikā, tostarp informāciju, kas jādara, lai uzlabotu sniegumu. Tikai tad piedāvājiat nobeiguma vērtēšanas darbu.
- Atcerieties, ka gan skolotājam, gan skolēnam/audzēknim formatīvās vērtēšanas mērķis ir iegūt informāciju par sasniedzamo rezultātu apguvi, kamēr skolēns/audzēknis vēl mācās, lai sniegtu atgriezenisko saiti skolēnam/audzēknim par to, ko viņš jau apguvis un kas viņam vēl jāiemācās, un lai skolotājs varētu pieņemt informētus lēmumus par turpmāko mācību procesa gaitu. Formatīvos vērtējumus ir būtiski fiksēt tādā formā un veidā, cik tas palīdz īstenot šos mērķus. Formatīvo vērtējumu fiksēšanai izmantojiet, piemēram, punktus no maksimuma, papildus ietverot skolēnam/audzēknim noderīgu atgriezenisko saiti par apgūto un vēl darāmo, lai uzlabotu sniegumu. Ņemiet vērā, ka formatīvie vērtējumi neietekmē skolēna/audzēkņa snieguma summatīvos vērtējumus.
- Izglītības iestādes līmenī vienojieties par konsekventu veidu, kā tiks izteikti un fiksēti formatīvie vērtējumi, lai atvieglotu saziņu ar skolēniem/audzēkņiem un viņu vecākiem. Izvērtējiet nepieciešamību piešķirt detalizētus punktus vai cita veida vērtējumus par ikvienu mācīšanās laikā paveikto mācību uzdevumu, priekšroku dodot mērķtiecīgi produktīvai saziņai ar skolēnu/audzēkni par viņa sniegumu mācību procesa laikā un sasniedzamajiem rezultātiem, kuri tiek attīstīti ilgtermiņā.
- Pārliecinieties, ka noslēguma vērtēšanai izmantotie uzdevumi, uzdevumu nosacījumi un vērtēšanas kritēriji ir tie paši, kas tika izmantoti mācību procesa laikā, un otrādi – ka mācību procesa laikā skolēnam/audzēknim ir bijušas daudzveidīgas iespējas vingrināties.
- Paredziet, pēc kādiem kritērijiem vērtēsiet sniegumu un kā skolēns/audzēknis saņems atgriezenisko saiti, pildot mācību uzdevumu. Piemēram, ar datorizēta tiešsaistes rīka palīdzību, salīdzinot savas atbildes ar dotajām atbildēm, vai ar individuālu skolotāja sniegtu komentāru.
- Rosiniet skolēnu/audzēkni pašu izvērtēt savu mācīšanās procesu, aprakstot soļus, kas veikti konkrētā uzdevuma izpildē, radušās grūtības, kļūdas un to rašanās iemeslu, plānošanas ietekmi uz darba norisi un rezultātu.
- Pārliecinieties, ka katras klases, izglītības iestādes rīcībā ir veids, kā ikdienā tiek iegūta atgriezeniskā saite par katra skolēna/audzēkņa iesaisti, viņam mājās pieejamo un nepieciešamo papildu atbalstu mācībās un viņa psiholoģisko labklājību.

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ